

Asia C-229/24 [Brännelius]ⁱ

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

26.3.2024

Ennakkoratkaisupyyntön esittänyt tuomioistuin:

Högsta domstolen (Ruotsi)

Ennakkoratkaisupyyntön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

21.3.2024

Valittajat:

TK

OP

Vastapuoli:

Riksåklagaren

[--]

ASIANOSAISET

Valittajat

1. TK

[--]

2. OP

[--]

Vastapuoli

Riksåklagaren

ⁱ Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa oikeudenkäynnin minkään asianosaisen todellista nimeä.

[– –]

ASIA

Sisäpiiritiedon väärinkäyttö

[– –]

ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ

Asian tausta

1. Umeå kommunföretag AB – jossa Uumajan kunta käyttää oikeudellista määräysvaltaa – järjesti keväällä 2018 sähköbussien ja latausasemien hankintamenettelyn. Kaksi yritystä jätti tarjouksen. Yksi tarjoajista oli pörssissä noteerattu yhtiö Hybricon Bus Systems AB. Lisäksi kolme yritystä oli ilmaissut kiinnostuksensa hankintaa kohtaan, mutta niitä ei ollut kelpuutettu tarjoajiksi.

2. Kunnallinen yritys teki 14.5.2018 päätöksen, jonka mukaan sopimuspuoleksi ei valittu Hybriconia vaan toinen tarjoaja. Kunnallinen yritys ilmoitti samana päivänä kello 14.34 lähettämässään sähköpostiviestissä kaikille viidelle yritykselle hankintamenettelyn tuloksesta.

3. Hybriconissa viestin vastaanotti operatiivinen johtaja, joka oli päävastuussa hankintaa koskevasta yhteydenpidosta kunnallisen yrityksen kanssa. Operatiivinen johtaja lähetti pian sen jälkeen OP:lle viestin, jossa tätä kehoitettiin myymään osakkeensa Hybriconissa. OP välitti tiedon TK:lle, joka myös omisti yhtiön osakkeita.

4. TK teki myyntimääräyksen 73 000:sta Hybriconin osakkeesta kello 14.37. OP möi 31 000 yhtiön osaketta muutamia minuutteja myöhemmin kello 14.40.

5. Hybricon julkaisi kello 15.22 lehdistötiedotteen, jossa yhtiön kerrottiin hävinneen hankintamenettelyn. Sen jälkeen Hybriconin osakekurssi laski huomattavasti. OP ja TK olivat rajoittaneet tappioitaan myymällä yhtiön osakkeita ennen kurssilaskua.

Asian käsittely tingsrättenissä

6. Muiden muassa OP:ta ja TK:ta vastaan nostettiin syytteet sisäpiiritiedon väärinkäytöstä kyseisen osakkeiden myynnin takia.

7. Tingsrätten (käräjäoikeus) tuomitsi sekä OP:n että TK:n tavallisesta sisäpiiritiedon väärinkäytöstä ehdolliseen vankeuteen ja yhdyskuntapalveluun. Mikäli seuraamukseksi olisi määrätty ehdoton vankeusrangaistus, ehdotonta vankeutta olisi tuomittu neljä kuukautta. Rikoksen tuottamana hyötynä tuomittiin menetetyksi 51 508 kruunua OP:n omaisuudesta ja 146 536 kruunua TK:n omaisuudesta.

8. Tingsrättenin mukaan tieto siitä, että Hybricon oli hävinnyt hankintamenettelyyn, oli luonteeltaan täsmällistä tietoa, joka liittyi välittömästi Hybriconiin ja joka vaikutti sen pörssikurssiin. Tietoa ei myöskään voitu pitää julkistettuna ennen kuin Hybriconin lehdistötiedote oli julkaistu.

Asian käsittely hovrättenissä

9. Hovrätten (hovioikeus) muutti tingsrättenin tuomiota ainoastaan siten, että OP:lle ja TK:lle tuomitut seuraamukset muutettiin ehdollisiksi vankeusrangaistuksiksi ja 150 päiväsakoksi.

Asian käsittely Högsta domstolenissa

10. OP ja TK ovat vaatineet, että Högsta domstolen (korkein oikeus) hylkää syytteet sisäpiiritiedon väärinkäytöstä. He ovat muun ohella väittäneet, että tieto oli lakannut olemasta sisäpiiritietoa, kun päätös sopimuspuolen valinnasta oli lähetetty ja kun siitä siten tuli yleinen asiakirja, joka ei ollut salassa pidettävä.

11. Riksåklagaren (valtakunnansyyttäjä) on vastustanut hovrättenin tuomion muuttamista. Riksåklagaren on samaa mieltä valittajien kanssa siitä, että sopimuspuolen valintaa koskevasta päätöksestä oli tullut yleinen asiakirja, kun se oli lähetetty, mutta esittää, että päätös on silti voinut olla salassa pidettävä. Riksåklagarenin mukaan päätös oli joka tapauksessa ollut sisäpiiritietoa, kunnes Hybricon oli julkaissut lehdistötiedotteensa.

12. Högsta domstolen on myöntänyt valitusluvan siten, että hovioikeuden ratkaisu on selvitettyjen tosiseikkojen osalta oikeudenkäynnin perustana.

13. Keskeinen kysymys asiassa on se, milloin sopimuspuolen valintaa koskevassa päätöksessä olevien tietojen on katsottava tulleen julkistetuiksi ja milloin ne siten lakkasivat olemasta sisäpiiritietoa.

Oikeudellinen sääntely

Sisäpiiritiedon väärinkäyttö

14. Markkinoiden väärinkäytöstä arvopaperimarkkinoilla määrättävistä rangaistuksista annetun lain (lagen om straff för marknadsmisbruk på värdepappersmarknaden, 2016:1307) mukaan se, jolla on sisäpiiritietoa ja joka käymällä kauppaa arvopaperimarkkinoilla hankkii tai luovuttaa omaan lukuunsa tai toisen lukuun rahoitusvälineitä, joita kyseinen tieto koskee, tuomitaan sisäpiiritiedon väärinkäytöstä (ks. 2 luvun 1 §:n 1 momentti). Rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta. Jos teko on törkeä, rikoksenteijä tuomitaan törkeästä sisäpiiritiedon väärinkäytöstä vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Vähäinen teko ei ole rangaistava. Teko on rangaistava vain tahallisenä.

15. Markkinoiden väärinkäytöstä määrättävistä rikosoikeudellisista seuraamuksista 16.4.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/57/EU (markkinoiden väärinkäyttödirektiivi) on saatettu osaksi Ruotsin oikeutta markkinoiden väärinkäytöstä määrättävistä rangaistuksista annetulla lailla. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että sisäpiirikaupat katsotaan rikoksiksi ainakin vakavissa tapauksissa ja silloin, kun ne tehdään tahallisesti.

16. Markkinoiden väärinkäytöstä määrättävistä rangaistuksista annetun lain 1 luvun 4 §:n mukaan sisäpiiritiedolla tarkoitetaan markkinoiden väärinkäytöstä 16.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 596/2014 (markkinoiden väärinkäyttöasetus) 7 artiklassa tarkoitettua tietoa. Markkinoiden väärinkäyttödirektiivin 2 artiklan 4 kohdassa on vastaava viittaus asetuksen määritelmään.

17. Markkinoiden väärinkäyttöasetuksen 7 artiklan 1 kohdan a alakohdan määritelmän mukaan sisäpiiritieto on luonteeltaan täsmällistä ja julkistamatonta tietoa, joka liittyy suoraan tai välillisesti yhteen tai useampaan liikkeeseenlaskijaan taikka yhteen tai useampaan rahoitusvälineeseen ja jolla, jos se julkistettaisiin, todennäköisesti olisi huomattava vaikutus kyseisten rahoitusvälineiden hintoihin tai niihin liittyvien rahoitusjohdannaisten hintaan.

Sisäpiiritiedon julkistaminen

18. Markkinoiden väärinkäyttöasetuksen mukaan liikkeeseenlaskijan on ilmoitettava yleisölle mahdollisimman pian sisäpiiritiedosta, joka koskee suoraan kyseistä liikkeeseenlaskijaa (17 artikla). Liikkeeseenlaskijan on varmistettava, että sisäpiiritieto julkistetaan siten, että yleisöllä on nopea pääsy kyseiseen tietoon ja että tietoa voidaan arvioida perusteellisesti, asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti yleisön keskuudessa ja tapauksesta riippuen erityisesti säädettyssä järjestyksessä.

19. Kun liikkeellelaskija on ilmaissut tiedon markkinoiden väärinkäyttöasetuksen 17 artiklassa säädettyjen vaatimusten mukaisesti, tietoa pidetään asetuksen 7 artiklassa tarkoitetulla tavalla julkistettuna.

Hankintamenettelyn tuloksia koskevat ilmoitukset

20. Viranomaisen, joka toteuttaa julkisen hankinnan, on annettava ehdokkaille ja tarjoajille mahdollisimman pian tiedoksi päätökset, jotka koskevat hankintasopimuksen tai puitejärjestelyn sopimuspuolen valintaa (ks. julkisista hankinnoista annetun lain 2016:1145 (lag om offentlig upphandling) 12 luvun 12 §:n 1 momentti). Viranomaisen on julkaistava hankintamenettelyn tulokset ilmoituksella viimeistään 30 päivän kuluessa sopimuksen tekemisestä (ks. 19 luvun 7 §:n 1 momentti). Velvollisuutta tiedottaa yleisölle sitä ennen ei ole.

21. Päätös sopimuspuolen valinnasta voi kuitenkin olla yleinen asiakirja, joka on annettava pyynnöstä.

Yleisten asiakirjojen julkisuus

22. Perussäännökset asiakirjajulkisuudesta ovat painovapausasetuksen (tryckfrihetsförordningen) 2 luvussa. Luvusta seuraa, että jokaisella on oikeus saada tieto yleisistä asiakirjoista, mutta siitä seuraa myös, että tähän oikeuteen voidaan tietyin edellytyksin lailla säätää rajoituksia. Asiakirja on yleinen asiakirja, jos sitä säilytetään viranomaisessa ja jos sitä on pidettävä viranomaiselle toimitettuna tai sen laatimana. Asiakirjaa pidetään viranomaisen laatimana muun muassa, kun viranomaisen on lähettänyt sen. (Ks. 2 luvun 1, 2, 4 ja 10 §.)

23. Sen, joka pyytää yleistä asiakirjaa, on saatava tieto asiakirjasta paikan päällä heti tai niin pian kuin mahdollista. Viranomaisen on myös – tapauksen mukaan maksua vastaan – pyynnöstä annettava jäljennös tai kopio asiakirjasta. Viranomaisen on käsiteltävä tällainen pyyntö viivytyksettä. (Ks. 2 luvun 15 ja 16 §.)

24. Menettelystä viranomaisessa yleisiä asiakirjoja annettaessa sekä rajoituksista oikeuteen saada tieto tällaisista asiakirjoista säädetään tarkemmin julkisuus- ja salassapitolaisissa (offentlighets- och sekretesslagen, 2009:400). Lain 6 luvun 4 §:n mukaan viranomaisen on yksityisen pyynnöstä annettava tieto yleisestä asiakirjasta, jota säilytetään viranomaisessa, jollei tieto ole salassa pidettävä tai tiedon antaminen haittaisi viranomaisen tehtävien asianmukaista hoitamista.

25. Oikeus saada tieto yleisistä asiakirjoista on voimassa myös suhteessa muun muassa osakeyhtiöihin, joissa kunta käyttää oikeudellista määräysvaltaa. Tällaiset yhtiöt rinnastetaan viranomaisiin julkisuus- ja salassapitolakia sovellettaessa. (Ks. 2 luvun 3 §.)

26. Hankintamenettelyssä muun muassa tarjousta koskevaa tietoa ei missään tapauksessa saa antaa muulle kuin kyseisen tarjouksen tehneelle ennen kuin kaikki tarjoukset on julkaistu tai toimittajasta ja tarjouksesta on tehty päätös tai asian käsittely on sitä ennen päättynyt (ks. julkisuus- ja salassapitolain 19 luvun 3 §:n 2 momentti). Tarjousta koskeva tieto voi senkin jälkeen olla salassa pidettävä (vrt. mm. 31 luvun 16 §).

27. Edellä esitetystä seuraa, että yksityisellä on lähtökohtaisesti oikeus saada tieto viranomaisen tai viranomaiseen rinnastettavan kunnallisen yhtiön tekemästä ja lähettämästä sopimuspuolen valintaa koskevasta päätöksestä. Se, missä ajassa yksityinen käytännössä voi saada tiedon päätöksestä tai sen sisällöstä voi vaihdella riippuen siitä, miten viranomaisen on järjestänyt toimintansa, sekä muista olosuhteista.

Ennakkoratkaisupyynnön tarve

28. Tingsrätten ja hovrätten ovat katsoneet, että kunnallisen yhtiön asianomaisille yrityksille lähettämässä sopimuspuolen valintaa koskevassa päätöksessä ollut tieto oli sisäpiiritietoa, kunnes Hybricon julkaisi lehdistötiedotteensa. Se, että kunnallinen yhtiö oli lähettänyt päätöksen

sopimuspuolen valinnasta ei siis näiden tuomioistuinten mukaan ollut merkinnyt, että tieto olisi julkistettu siten, ettei sitä enää ollut pidettävä markkinoiden väärinkäyttöasetuksen mukaisena sisäpiiritietona.

29. Högsta domstolenissa on pääasiallisesti kysymys siitä, milloin sopimuspuolen valintaa koskevassa päätöksessä olevien tietojen on katsottava tulleen julkistetuiksi ja milloin ne siten lakkasivat olemasta sisäpiiritietoa. Asiassa nousee siten esiin kysymyksiä asetuksen 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa olevan ”julkistamattomaa tietoa” koskevan ilmauksen tulkinnasta.

30. Asetuksen 7 artiklan 1 kohdan a alakohdasta ei ilmene, että kaikkea tietoa, jota ei ole julkistettu 17 artiklan mukaisesti, olisi pidettävä julkistamattomana tietona. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) lausuntojen mukaan sisäpiiritieto voidaan julkistaa muullakin tavalla kuin 17 artiklan mukaisesti, muun muassa kolmannen toimenpiteiden kautta (Questions and Answers On the Market Abuse Regulation, versio 17, päivitetty viimeksi 25.11.2022, A5.10 kohta).

31. Että julkistaminen voi tapahtua tällaisen niin sanotun tosiasiallisen julkistamisen kautta ei sen sijaan nimenomaisesti ilmene asetuksesta eikä sitä liioin ole vahvistettu yhdessäkään unionin tuomioistuimen antamassa ratkaisussa. Ohjausta ei ole siitäkään, mitä siinä tapauksessa olisi edellytettävä, jotta tietoa ei enää olisi pidettävää sisäpiiritietona.

32. Ei siis ole selvää, miten markkinoiden väärinkäyttöasetusta on tässä suhteessa tulkittava. Tämän vuoksi unionin tuomioistuimelta on pyydetty ennakkoratkaisua.

Ennakkoratkaisupyyntö

33. Högsta domstolen pyytää, että unionin tuomioistuin antaa ennakkoratkaisun ja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

1. Edellytetäänkö, että tieto on julkistettu markkinoiden väärinkäyttöasetuksen 17 artiklan mukaisesti, jotta tietoa voidaan pitää asetuksen 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetussa merkityksessä julkistettuna?
2. Jos tieto voidaan julkistaa muulla tavalla, mitä seikkoja on otettava huomioon arvioitaessa, onko tietoa pidettävä 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetussa merkityksessä julkistettuna?